

Dílo J.A.Komenského je tak i konkrétním inspiračním zdrojem současné praktické péče o zdraví lidí.

Muzeopedagogika a J. A. Komenský

Vladimír Jůva

K podstatným úkolům soudobé pedagogiky patří rozšíření její reflexe a aplikace na všechny oblasti, ve kterých probíhá výchovně vzdělávací proces. Při tomto rozšíření svého pole si však vědy o výchově musí zároveň stále udržet svou vnitřní integritu, a to především v metodologické rovině. J. A. Komenský se svým globálním pohledem na svět, ve kterém výchova sehrává jedno z dominantních postavění, poskytuje pro tyto intence stálou inspiraci.

Jako typický příklad rozšíření pedagogického zájmu můžeme uvést relativně novou disciplínu věd o výchově - muzeopedagogiku, která se rozvíjí především v SRN. Její nejvýraznější aplikační výsledky pak nacházíme v USA, a to zvláště zásluhou širokého rozvoje tzv. dětských muzeí, která bývají často nazývána přímo pedagogickými laboratořemi.

Jednu z nekomplexnějších definic muzeopedagogiky podává Ursula Heiligenmannová. Charakterizuje ji jako "... praxi a teorii té oblasti pedagogiky, ve které se pedagogické dění odehrává v muzeu (případně v zařízení muzejního typu) nebo v organizační vazbě na muzejní zařízení, vztahuje se na potencionální a skutečné návštěvnický muzea, děti a dospělé, aby zajistilo mezi nimi a muzeem, zvláště jeho výstavními objekty, takový kontakt, který je jim prospěšný z hlediska kognitivního, afektivního nebo psychomotorického, přičemž tento kontakt směřuje k tomu, že ho jednotliví návštěvníci stále méně potřebují." (1986, s. 124)

Pojem muzeopedagogiky se objevuje až v polovině 30. let našeho století: její obsah, a to jak v teoretické tak především v praktické rovině, je však staršího data. Mnohé podněty pro tuto relativně novou pedagogickou disciplínu, kde zvláště v našich podmínkách praxe předstihuje teoreticky fundovaná východiska, nacházíme v díle J. A. Komenského. Jeho přínos pro muzeopedagogickou teorii a praxi můžeme sledovat jednak v rovině obecně pedagogických východisek, jednak v rovině myšlenek přímo souvisejících s muzeopedagogickou problematikou.

Při realizaci výchovné funkce muzea můžeme využít celou řadu obecně pedagogických myšlenek J. A. Komenského. Nejen muzeopedagogové z různých zemí světa, ale i muzeologové nejčastěji připomínají jeho pojetí názornosti, které využívají především při rozboru percepce muzejních exponátů, při rozvoji muzejních aktivit návštěvníků i při jiných formách výchovné práce v muzeu. Muzea se také stále výrazněji začínají podílet na Komenského požadavku celoživotního vzdělávání a pansofického pohledu na svět.

Přímo k dnešní muzeopedagogické problematice se váže Komenského velkorysý plán na zřízení speciálního zařízení, které by sloužilo ke vzdělávání a výchově širokých vrstev a které by plnilo i další základní muzejní funkce. Myšlenka zřízení muzea, které Komenský označuje krásným termínem "**zahrada utěšené podívané**", je začleněna v jeho Panorthosii do komplexu nápravy celé společnosti, ke které má i ona přispět. "Dobré by také bylo mít v každém království, republice nebo velikém středisku zahradu utěšené podívané, to jest: 1. všechno rostlinstvo, 2. všechny nerosty a zkameněliny, 3. živočišstvo pozemní, vodní a vzdušné, 4. a konečně všemožné výrobky. Důvod: 1. Byl by to jeden z mocných prostředků k zlepšení vzdělání mezi všemi národy, 2. a vnější znak toho, že nový Adam nám otevřel ráj, nejenom nebeský, nýbrž i pozemský (Iz. 11, 6,9); 3. bylo by to k potěše lidí zbožných radujících se z nápravy věcí, 4. bylo by to užitečné pro tělesné zdraví." (1966, s. 455)

Řadu podnětů nacházíme u Komenského také k problematice péče muzea o školní třídy, která vedle práce s dětmi a mládeží a práce s dospělými patří k základním okruhům muzeopedagogické činnosti. Komenský přesně vystihl, že ani nejnázornější kniha nemůže přiblížit všechny atributy zkoumané oblasti. Ke splnění tohoto požadavku může právě muzeum výrazně napomoci, a to nejen didaktickým využíváním expozic přímo v muzeu, ale i pomocí tzv. putovních výstav - výstav v kufru i teoretickou a praktickou pomocí muzea při budování školních sbírek, které Komenský požaduje zřizovat ve své předmluvě ke Světu v obrazech.

Rozšiřováním svého zájmového pole musí pedagogika spolupracovat s těmi vědními obory, které se zabývají výlučně danou oblastí, v případě muzeopedagogiky pak s muzeologií. Ve vzájemné symbióze usilují o vytváření a konstituování nových hraničních disciplín, typických pro moderní vědy. Metodologický přístup muzeopedagogiky, jak ho můžeme sledovat zvláště v německé odborné literatuře posledních let, lze aplikovat i na další oblasti věd o výchově.

Literatura:

- Beneš, J.: Komenský a muzea, i Muzeologické sešity, r. 1971, č. III, s. 55 - 60.
Heiligenmann, U.: Das Verhältnis der Pädagogik zu ihren Bereichen, disertační práce, Norimberk 1986.
Komenský, J. A.: Vybrané spisy J. A. Komenského, svazek IV, Praha, SPN 1966.

Kroftův obraz Komenského jako dějepisce

František Čapka

Mezi ty badatele, kteří se jako první zabývali problematikou názorů Komenského na dějiny, patří Kamil Krofta, plzeňský rodák, syn tamního starosty a staročeského poslance, který vyšel z druhé generační vlny Gollových žáků. Mezi úkoly, které kladl Goll svým studentům, se často opakovala témata z českého náboženského hnutí; to vyplývalo ze skutečnosti, že samotný Jaroslav Goll byl výrazný badatel bratrské problematiky. Osobností Komenského, jíž se zabýval Goll, ve studii "**Příspěvky k životopisu Komenského**" (práce vyšla v roce 1987, tedy rok před jeho habilitací, kdy působil na pražské obchodní akademii), zahájil novou éru historického bádání, která byla spojnicí mezi pracemi o obecných dějinách první poloviny 17. století a mezi studii, v nichž Goll vědecky objevil prostředí, z něhož Komenský vzešel - tedy jednotu bratrskou. Na rozdíl od Palackého, jehož přitahovala obecně filozofická a ideologická složka husitského a bratrského učení, přistupoval Goll ke studiu dějin jednoty lépe připraven nejen po stránce technické, ale i svým zájmem o problémy středověkého teologického myšlení.

A na těchto základech mohl právě Kamil Krofta dále budovat a rozvíjet svůj zájem o českou reformaci. Tento jeho profesní zájem nebyl přitom nijak časově omezen. Svědčí o tom studie o Chelčickém, práce o Rokycanovi a Korandovi a řada drobnějších článků, otištěných později v práci "**Listy z náboženských dějin českých**" (1936). Osobnost Komenského se stala Kroftovi podkladem k přednášce "**Komenský v našich dějinách**", kterou přednesl na slavnostní schůzi spolku Komenský a Pedagogické jednoty Komenského dne 30. března 1930 na Staroměstské radnici v Praze. Přednáška tvořila součást cyklu vědeckých kolokvií tehdy probíhajících diskuse o smyslu českých dějin v rámci jubilejního roku Pekařova a Masarykova (Josef Pekař slavil šedesátiny a T. G. Masaryk osmdesátiny). Jako ústřední problém zmíněné přednášky si